

Copyrighted

Keter Torah's Commentary on Parashat Devarim (“Deuteronomy”)

Introductory Notes

The Karaite Press is pleased to make available this draft of the Hebrew and English commentary on Parashat Devarim from *Keter Torah*, written by the 14th century Karaite sage Aaron ben Elijah. Although we are making this available for free, this material copyrighted, and all rights are reserved.

There are areas we have identified for follow-up, such as why a comment on verse 1:27 appears after verse 1:33 in the Hebrew text and how we want to portray God’s name. We will get to those in due time.

We intentionally decided to abridge the translation to a few of the longer philosophical sections, particularly in verse 1:3.

If you have comments, please email Shawn Lichaa at info@thekaraitepress.com

For other free books, visit the [Open Karaite Initiative](#).

Let us write the book of Deuteronomy in the name of He who created the constellations

1:1 These are the words which Moses spoke to all of Israel beyond the Jordan in the wilderness, in the Arabah opposite Suf, between Paran, Tophel, Laban, Hazeroth, and Dizahab.

1:1 These are the words – When the Israelites were about to cross the Jordan in order to divide themselves up [and go] to their plots and they required warning and admonishment so that they would observe the Torah, and when they [first] left Sinai to in order to enter the land, and when events overtook them and they were impeded from going in [to the land] – this [sequence of events] was related [to them] in order, and for that reason he begins with the word: ‘*Words*’ [devarim], which is meant to include the particulars of the commandments and words of admonishment. And this is the function of this verse: *These are the words which Moses spoke to all of Israel beyond the Jordan* – that it introduces the events that befell them *in the wilderness, in the Arabah, opposite Suf*, including what happened to them when they travelled from Sinai until their arrival at Kadesh Barnea.

1:1 In the wilderness, in the Arabah – Similar to how it is referred to [in Jeremiah 2:6]: *In the land of Arabah, covered in pits*.

1:1 Laban and Tophel and Dizahab – were not mentioned in the chronicles of their journeys, and were not mentioned elsewhere, and because he uses the words *between* [Laban] and *between* [Tophel], there is no indication that they passed through the actual places that bear these names. And when he says, *in the wilderness, in the Arabah*, he does not mean that they were beyond the Jordan, because when they were beyond the Jordan this same message is said differently, as in, *These are the precepts, and the laws, and the commandments, which Moses spoke to Israel when they left Egypt, across the Jordan in the valley facing Beit Peor in the land of Sihon the King of the Amorites* (Deuteronomy 4:54), and Laban and Paran and Hazereth are not beyond the Jordan.

1:2 Eleven days’ journey from Horeb by the way of Mount Seir to Kadesh Barnea.

1:2 Eleven days’ journey from Horeb – there are those who explain that it is only an eleven day journey from Sinai to Kadesh Barnea, and they brought the journey of forty years upon themselves, for this reason it says, *in the fortieth year*, and this is why it says, *these are the words* – and this does not make sense, for in the second year they came to Kadesh Barnea and it was from there that they sent the spies.

1:2 And there are others who say that those eleven days include three for the actual journey, seven [while waiting for] Miriam and one day of Shabbat, but, did they not stay for thirty days in Kivroth haTaavah?

1:2 And there are others who say that it is actually an eleven day journey, and they did it in three days in order to go fast, as it says, *and the cloud resided in the Wilderness of Paran* (Numbers 10:12), but the text explicitly says that they were delayed upon the way, as we have already commented.

And one should say as was indicated (above): *In the wilderness in the Arabah* – that was to explain that it was God’s command that they pass through that way, and that he did not lead them by way of Mountain of Seir, eleven days away, which was the faster route, just as it says, *turn and go on your journey, and come to the Mountain of the Amorites*, and it also says, *and we journeyed from Horeb and we walked through all of the great and terrifying desert that you saw from the Mountain of the Amorites* – and because it was their fault that they didn’t enter the land, after these forty years they required another warning and admonishment in the fortieth year, and a reminder of why they were delayed – and this is the reason for the words: *In the fortieth year*.

Our sages may they rest in peace, deduced logically that this book was narrated during the month of Shevat, and on the first of Adar Moses died, just like Aaron died on the first of Av. And the period of mourning for Moses until they emerged from the Jordan on the tenth of the month is reconciled with some difficulty with the timeline stated in Joshua. And the opinion of Ba’alei haqqabbalah [that is, the Rabbanites] who deduced that Moses died on the seventh of Adar, is seen as difficult based on a close reading of the text.

And there are those who say that he recited the book in one day on the First of Shevat, and on that day he died, and their proof is the words: *And it came to pass upon that day* (Deuteronomy 32:45), [and they say this] because they could not make sense of the days that are mentioned if [one posits] Moses had died on the First of Adar, and obviously they could not make sense of the opinion of those who posit the seventh of Adar. And this view is more unlikely, for it is written, *and the days of mourning over Moses were over* (Deuteronomy 34:8) and immediately afterwards one finds written, *and Joshua the son of Nun was full with a spirit of wisdom* (34:9), and then one finds written, *and it came to pass after Moses’ death that God said to Joshua* (Joshua 1:1).

And it is preferable to calculate the days backwards from *and the people arose from the Jordan on the tenth of the month* (Joshua 4:19). And wherever the calculation leads us that is what we shall acknowledge [as the most likely explanation]

1:3 In the fortieth year, in the eleventh month, on the first day of the month, Moses spoke to the children of Israel according to all that Y*H*W*H had commanded concerning them,

1:3 Moses spoke to the children of Israel according to all that Y*H*W*H had commanded concerning them – These are the particulars of the commandments, for the ultimate purpose of a person is to complete the process of his construction from the parts of which he was made, which is the objective of his existence. And God blessed be His name, when He saw that a human being in his completed natural state could not achieve this goal, brought down His prophecy to humankind and warned them not to turn to the void, after Adam in his folly, corrupted his behavior, having followed his desires, and was banished from the Garden of Eden. And when God wished to provide a solution for human kind in response to this failure, the hidden light of Abraham our father, may he rest in peace, shone, and His blessed presence appeared among his descendants after him.

1:3 For this reason God blessed be He chose a special nation, namely the progeny of Abraham His servant, the children of Jacob, His chosen ones, who are named for Him, as it is written,

all that is named for me, I created to honor Me (Isaiah 43:7), and he took them out of Egypt by way of signs and miracles, in order to give them a beloved land, a magnificent inheritance, and [defeat] the armies of the nations who rebelled and deserved extermination, so that they [the Israelites] learn a lesson lest they meet the same fate of those who rebelled and sinned grievously. And at Sinai He bequeathed them His Torah in an awesome spectacle, and He gave them righteous commandments, laws, and precepts in order to regulate their lives, and ensure their existence, and He schooled their thoughts regarding the place of the divine presence, and the holiness of certain times, and practical matters, so as to ensure the persistence of [their] knowledge of the miracles, because the miracles are connected through wondrous providence to the enduring knowledge of the Blessed One. And though it is known that without these miracles which Moses performed in Egypt, God's existence would not have been known in the world, it is unlikely that the knowledge of the miracles performed by Moses would have, in and of itself, been enough to sustain knowledge of Him forevermore, for it is evident that even the people of Israel themselves [erred], after a very short time, and their eyes ceased to illuminate their intellects, all the more so [other nations].

1:3 For this reason He chose Israel who would be subject to this special providence forevermore, so that the knowledge of his existence in the world would persist, and He guided them with many demonstrations to ensure that they believed in Him and His Torah, so that they would endure as well, for the existence of the world is dependent upon God. And it is evident that the ultimate reason for the existence of the world below is to honor God [and it is] none other than the human being [who does this], for this reason he began with the word '*Bereshit*' [initially] and concluded with the word '*Israel*'.

1:3 And when the Torah was given at Mount Sinai and He instructed them in the commandments and the laws so that the knowledge of His miracles would endure, the desire was to strengthen their knowledge, and that was why the command was accompanied by the deed [the miracle]. But after they had been in the desert for forty years because of their sin, Moses, once again, elucidated the Torah. And he added commandments that were not mentioned previously such as the command to perform levirate marriage, [the appointment of] judges and administrators, a wartime system [of behavior], marriages and divorce, the matter of the beheaded calf, the matter of the king who shall reign, and more commandments to love God, and further remonstrations against idolatry, and particular laws relating to disputes and disease – and behold many of these commandments were not previously stated.

1:3 And whoever says that they were stated previously [by Moses] because they are not preceded by the words, "And He said" or "And He spoke", [one may respond that] it says explicitly, *these are the words of the covenant that God commanded Moses to make with the Israelites in the Plains of Moab*.

1:3 And in the Torah portion "Bechuqqotay" [in Leviticus], [the exile] that is spoken of there is the Babylonian exile, and in Deuteronomy it is this exile, the end of which was not made clear, but their salvation was made dependent on their repentance. And He promised that [when that occurred] at the end of the exile, when Israel's enemies would be vanquished, they would be redeemed forevermore.

1:4 after he had struck Sihon the king of the Amorites who lived in Heshbon, and Og the king of Bashan who lived in Ashtaroth, at Edrei.

1:4 After he had struck Sihon the king of the Amorites – For it was not known [until now] when the war with those kings took place.

1:5 Beyond the Jordan, in the land of Moab, Moses began to declare this law, saying,

1:5 Beyond the Jordan – he explained where it happened, so the account would be believed.

1:5 Moses began to declare this law – Like [the verse in Song of Songs 5:6], *but my beloved left, [and] had gone away* [in both cases there are two sequential verbs in the Hebrew connected without a vav (and) conjunction]. After He said, *Moses began to declare*, those who claim that it indicates the existence of the oral law, because he [allegedly] explained it here, argue for naught. It seems that the beginning of this Torah is from the chapter beginning with the words: “*Now, Israel, listen to the statutes and to the ordinances*” (Deuteronomy 4:1).

1:6 “Y*H*W*H our God spoke to us in Horeb, saying, ‘You have dwelt long enough near this mountain.

1:6 Y*H*W*H our God spoke to us in Horeb – He began explaining the reason that they needed commandments and warnings, [the reason was] because they were about to enter the land, and [he needed to clarify] what caused them to appoint officers over the thousands and the hundreds, and why they were prevented from entering until the fortieth year which necessitated an explanation of the Torah – it was because of the edict against Moses may he rest in peace as is hinted at in the Torah portion of Va’et-channan.

1:6 You have dwelt long enough near this mountain – that is Mount Sinai.

1:7 Turn, and embark upon your journey, and go to the hill country of the Amorites and to all the places near there: in the Arabah, in the hill country, in the lowland, in the South, by the seashore, in the land of the Canaanites, and in Lebanon as far as the great river, the river Euphrates.

1:7 Turn, and embark upon your journey, and go to the hill country of the Amorites – this means *to the hill* [country]. [In the Hebrew the preposition is omitted, yet even without the preposition the meaning is still *to* the hill country.]

1:7 and to all the places near there – the rest of the people of Canaan; He pointed to all four directions, for His covenant needed to be fulfilled, as well as what He had explicitly promised to the patriarchs that their progeny shall merit its possession.

1:8 Behold, I have set the land before you. Go forth and possess the land which Y*H*W*H swore to your fathers—to Abraham, to Isaac, and to Jacob—to give to them and to their offspring after them.’ ”

1:8 Which Y*H*W*H swore to your fathers – Like [when Samuel said]: “[*I sent you... Bedan and Jephthab*] and *Samuel*” (I Samuel 12:11) [in other words the commentator points to the

phenomenon of referring to oneself in the third person – just like Y*H*W*H who was speaking here referred to Himself in the third person, so too did Samuel in the quoted excerpt.]

1:9 I spoke to you at that time, saying, “I am not able to bear you alone.”

1:9 I spoke to you at that time – since you were about to enter the land and disperse each man to his own plot, *I am not able to bear you alone.*

1:10 Y*H*W*H your God has multiplied you, and behold, you are today as numerous as the stars of the sky.

1:10 Y*H*W*H your God has multiplied you, and behold, you are today as numerous as the stars of the sky – [this is a statement] regarding increase, and stature, and loftiness.

1:11 May Y*H*W*H, the God of your fathers, make you a thousand times as many as you are and bless you, as he has promised you!

1:11 Y*H*W*H, the God of your fathers – He now begins his blessing of them.

1:11 make you a thousand times as many as you are – this will [indeed] be the grand total.

1:11 As he promised you – *So that if a man can count the dust of the earth, then your offspring may also be counted* (Genesis 13:16).

1:12 How can I myself alone bear your problems, your burdens, and your strife?

1:12 How can I myself alone bear your problems – As was already mentioned, *because the people come to me to inquire of God* (Exodus 18:15).

1:12 Your burdens – [As it says,] *and I make them know the statutes of God, and his laws* (Exodus 18:16).

1:12 And your strife - [As it says,] *when they have a matter, they come to me* (Exodus 18:16).

1:13 Take wise men of understanding and of knowing from among your tribes, and I will make them heads over you.”

1:13 Take [for yourselves] – The vowel under the ‘heh’ [of havu = take] [which is a qamatz] is different than it would have been under normal circumstances because ‘heh’ is a guttural [letter].

1:13 wise men of understanding and of knowing from among your tribes – This was already elucidated in the [Torah] portion of Yitro heard, specifically how this [description of the judges] compared with what Yitro said, *able men which fear God: men of truth, hating unjust gain* (Exodus 18:21). And it may be that the reason for saying, *wise men of understanding and of knowing*, is similar to the reason for: *In wisdom, and in understanding, and in knowledge* (Exodus 31:3) [which is how Bezalel, who was responsible for the fashioning of the vessels of the Tabernacle, was described.] [And one should understand] ‘*knowing*’ as an adjective, and ‘*wise men*’ in grasping

initial reasons [of things] and ‘*understanding*’ how to make analogies, and ‘*knowing*’ those things that come first, which are close to what is discernable [to the senses].

1:14 You answered me, and said, “The thing which you have spoken is good to do.” 1:15 So I took the heads of your tribes, wise and knowledgeable men, and made them heads over you, captains of thousands, captains of hundreds, captains of fifties, captains of tens, and officers, according to your tribes.

1:15 So I took the heads of your tribes – it seems that these attributes were found among the heads of their [tribes].

1:15 wise and knowledgeable men – He left out ‘*understanding*’ [part of the description of these men in verse 13, and a reference to the attribute of facility with analogies], because it is possible, regarding analogies, that what can be reasoned through a demonstrative analogy can [also] be reasoned through logical demonstration, but [the opposite does not hold] - that which can be reasoned through logical demonstration cannot be reasoned through a demonstrative analogy. And because there is little knowledge of the way of these things, he recorded this elliptically in this verse [and left out the word ‘*understanding*’].

1:15 captains of thousands – It is explained that the desire was not that each thousand [people] have a captain [over them]. For there are many different types of legal matters, there are capital cases, and injury cases, and cases [for which the punishment] is whipping, and there are financial cases, and depending on the severity of the case, judges would be appointed to adjudicate between a man and his brother, and between the resident alien.

1:16 I commanded your judges at that time, saying, “Hear cases between your brothers and judge righteously between a man and between his brother, and between the resident alien.

1:16 Hear – [in Hebrew] this is an infinitive [*shamo’a*].

1:16 between your brothers – because the two entities [brothers] are encompassed in one word there only needed to be one ‘between’ [*ben*]. Also when it previously stated, *between a man and between his brother* [between is stated twice], it was in order to include *between the resident alien* [which immediately follows].

1:17 You shall not show partiality in judgment; you shall hear the small and the great alike. You shall not be afraid of the face of man, for the judgment is God’s. The case that is too hard for you, you shall bring to me, and I will hear it.”

1:17 You shall not show partiality in judgment – [This should be understood] in the same way as: *You shall not favor a poor man in his cause.* (Exodus 23:3)

1:17 you shall hear the small and the great alike – [This should be understood] in the same way as all the other instances in which two kaphs prefix two consecutive words [kaqqaton – kaggadol] [i.e., it indicates equivalence].

1:17 for the judgment is God's – [This should be understood] in the same way as: *Consider what you do, for you don't judge for man,] but for Y*H*W*H; and he is with you in the judgment.* (II Chronicles 19:6).

1:18 I commanded you at that time all the things which you should do.

1:18 I commanded you at that time – As I mentioned in the Torah portion Vayishma' Yitro, he mentioned what the initial reasons were, and taught them the exposition of the Torah.

19 We traveled from Horeb and went through all that great and terrible wilderness which you saw, by the way to the hill country of the Amorites, as Y*H*W*H our God commanded us; and we came to Kadesh Barnea.

1:19 We traveled from Horeb – It is likely that the appointment of judges took place right before their journey, and at that time Yitro came.

1:19 and went through all that great and terrible wilderness – and not through the Mountain of Seir, since He led them on a close route, and that is what *as Y*H*W*H our God commanded us* means. And one should not reason from the verse: “*And they chased you in Seir, even to Hormah*” [that they went through Seir], because it says, *And they chased you*, and they were close [close enough to Seir].

1:20 I said to you, “You have come to the hill country of the Amorites, which Y*H*W*H our God gives to us. 1:21 Behold, Y*H*W*H your God has set the land before you. Go up, take possession, as Y*H*W*H the God of your fathers has spoken to you. Don't be afraid, neither be dismayed.”

1:21 Go up, take possession as He has spoken to you – And go to the hill country of the Amorites.

1:21 Neither be dismayed – this [verb – techat, 'be dismayed'] is in the nifal paradigm, and [the root of] this verb has a doubled second letter [chet, tav, tav], and the [tzere] vowel under [the initial tav] is to compensate for the nun of the nifal [which is often indicated through a dagesh / doubling in the initial letter of the root, but in this case the chet cannot be doubled because it is a guttural].

1:22 You came near to me, every one of you, and said, “Let's send men before us, that they may search the land for us, and bring back to us word of the way by which we must go up, and the cities to which we shall come.”

1:22 You came near to me, every one of you – He [now] begins to explain the reason for their delay, and he says, *every one of you*, for it [sending spies] was [on the face of it] good advice, because they said it is the way we will go up [when we all come to the land], for that reason, *the thing pleased me well*.

1:22 that they may search – indicates looking into it deeply [the verb 'chafar' in Hebrew is often used in contexts of digging].

1:23 The thing pleased me well. I took twelve of your men, one man for every tribe.

1:23 I took [twelve] of your [men] – following the [above] advice.

1:23 twelve – one man from each tribe, so that the members of the tribe would believe him.

1:24 They turned and went up into the hill country, and came to the stream of Eshcol, and spied it out.

1:24 They turned and went up into the hill country – we have already elucidated the route they took to go up.

1:24 and came to the stream of Eshcol – [This is to be understood] in the same way as: *We came to your brother Esau* (Genesis 32:6) [In other words the ‘coming to’ indicates closeness, but not engagement].

1:24 to the stream of Eshcol – [This instance of ‘to’ is to be understood] in the same way as: *And [he] pursued as far as Dan* (Genesis 14:14).

1:24 And spied it out – indicating that they walked on their feet its breadth and its width [the Hebrew verb ‘to spy’, comes from the noun foot].

1:25 They took some of the fruit of the land in their hands and brought it down to us, and brought us word again, and said, “It is a good land which Y*H*W*H our God gives to us.”
1:26 Yet you wouldn’t go up, but rebelled against the commandment of Y*H*W*H your God.

1:26 but rebelled against the commandment of Y*H*W*H your God – [for He] said, *Begin to possess it* (Deuteronomy 2:24), and you said, *We shall not go up* (Numbers 16:12).

1:27 You murmured in your tents, and said, “Because Y*H*W*H hated us, he has brought us out of the land of Egypt, to deliver us into the hand of the Amorites to destroy us.

1:27 You murmured – It has to do with whispering rebelliously, and what they said was: *Because Y*H*W*H hated us, he has brought us out of the land of Egypt*. And the verb is in the nifal paradigm [the passive / reflexive paradigm] because they did it constantly, which is why it says, *in your tents*.

1:28 Where are we going up? Our brothers have made our heart melt, saying, ‘The people are greater and taller than we. The cities are great and fortified up to the sky. Moreover we have seen the sons of the Anakim there!’ ”

1:28 melt – the verb is from the hifil paradigm, [and its root] has a doubled letter (mem, samech, samech), and it is similar to: *The hearts of the people melted [vayimas], and became like water* (Joshua 7:5).

1:28 The people are greater – in number.

1:28 and taller – in height.

1:28 The cities are great and fortified – [indicating] that they are mighty and are difficult to capture.

1:28 The sons of the Anakim – in addition to all of these [attributes which make Canaan difficult to conquer, the sons of the fearsome Anakim were there] just as it says (in Numbers 13:33), *There we saw the Nephilim [the sons of Anak]*. [Nephilim, which in Hebrew comes from the verb naphal, indicates falling], [and they were named in this way] because the hearts of those who saw them fell.

1:29 Then I said to you, “Don’t be terrified. Don’t be afraid of them.

1:29 Then I said to you, “Don’t be terrified. Don’t be afraid of them. Y*H*W*H your God, who goes before you – [It follows that] since He did what he did against Egypt through miraculous means, and sustained you in the desert until you came to this place, He [evidently] has the strength to fight against the seven nations [of Canaan].

1:30 Y*H*W*H your God, who goes before you, He will fight for you, according to all that he did for you in Egypt before your eyes, 1:31 and in the wilderness where you have seen how that Y*H*W*H your God carried you, as a man carries his son, on the journey that you travelled, until you came to this place.” 1:32 Yet in this thing you didn’t believe Y*H*W*H your God,

1:32 Yet in this thing you didn’t believe Y*H*W*H your God – And if you think that from this point forth He will withdraw his care of you, behold at this point He is going before you and scouting out the path by which you should go with a pillar of cloud by day and a pillar of fire by night, and why would He show you the way by which to go, if there was no reason for it?

1:33 who went before you on the way, to seek out a place for you to pitch your tents in: in fire by night, to show you by what way you should go, and in the cloud by day. 1:34 Y*H*W*H heard the voice of your words and was angry, and swore, saying,

1:33 To seek out a place – [this verb- larotkhem] is in the hifil paradigm.

1:33 To pitch your tents in – [this verb – lachanotkhem] is in the qal paradigm.

1:27 To deliver you into the hands of the Amorites – And why would the Lord to be praised, if the people were weak, and the cities open [so that it would be easy] to conquer them? And because you do not trust in God’s deliverance, but instead say, *let us appoint a leader* [and go back to Egypt] (Numbers 14:4), when He heard what you said, *He got angry and swore that this evil generation would not see [the land]*. For these miracles that I [God] do, their purpose is to make my name unique to subsequent generations by means of demonstration, and they who on this very day spurn and reject belief in God, they are to be punished.

1:35 “Surely not one of these men of this evil generation shall see the good land which I swore to give to your fathers,

1:35 Surely not one of these men – They will not be rewarded for that which they complained about.

1:36 except Caleb the son of Jephunneh. He shall see it. I will give the land that he has trodden on to him and to his children, because he has wholly followed Y*H*W*H.”

1:36 Except Caleb – ‘Except’ (= *zulati*), a synonym of ‘*bilti*’, it means the same thing with and without a yod [*zulat* and *zulati*].

1:37 Also Y*H*W*H was angry with me for your sakes, saying, “You also shall not go there.”

1:37 Also Y*H*W*H was angry with me – not because of the corruption of the spies, but he alludes to this [incident in which he got angry at Moses] because Caleb is mentioned, and he wished to mention Joshua as well, and how he was saved from this punishment, and how he was appointed instead of Moses, for this reason it says, *And he became angry at me because of you.*

1:38 Joshua the son of Nun, who stands before you, shall go in there. Encourage him, for he shall cause Israel to inherit it. 1:39 Moreover your little ones, whom you said would be captured or killed, your children, who today have no knowledge of good or evil, shall go in there. I will give it to them, and they shall possess it.

1:39 who today have no knowledge – an exaggeration, scripture was speaking of the majority of them [for there were those who saw the miracles before they were twenty and who survived].

1:40 But as for you, turn, and embark upon your journey into the wilderness by the way to the Reed Sea.”

1:40 But as for you, turn – backwards and not forwards.

1:41 Then you answered and said to me, “We have sinned against Y*H*W*H. We will go up and fight, according to all that Y*H*W*H our God commanded us.” Every man of you put on his weapons of war, and presumed to go up into the hill country.

1:41 We will go up – [in this way] you did not listen to God [for he had told you to turn away in the previous verse].

1:41 and presumed [yatahinu] – for you said, *we are ready [binenu], we shall go up* (Numbers 14:40), which is the opposite of what you said, *Where do we go up* [which indicated a reluctance to go up].

1:42 Y*H*W*H said to me, “Tell them, ‘Don’t go up and don’t fight; for I am not among you, lest you be struck before your enemies.’ ”

1:42 Y*H*W*H said to me, “Tell them, ‘Don’t go up’” – He added a warning to his initial warning, because the first one seemed exaggerated to them.

1:43 So I spoke to you, and you didn’t listen; but you rebelled against the commandment of Y*H*W*H, and were presumptuous, and went up into the hill country.

1:43 but you rebelled against the commandment of Y*H*W*H, and were presumptuous – They added a rebellion to their initial rebellion.

1:44 The Amorites, who lived in that hill country, came out against you and chased you as bees do, and they beat you down in Seir, even to Hormah.

1:44 The Amorites, who lived in that hill country – For there is only one Amorite nation [and that is why Amorite is in the singular in Hebrew].

1:44 and chased you as bees do – [it is articulated this way because] you amassed close to their border as bees do, and it is just like when a person comes close to one of their hives, they immediately attack him.

1:44 and they beat you down – The grammar of this word was elucidated earlier in the comments on the word ‘*va-yaktum*’ [which means: “and beat them down”] (Numbers 14:55).

1:44 Even to Hormah – The name of a place as in: *to the stream of Eschol* (Numbers 13:23).

1:45 You returned and wept before Y*H*W*H; but Y*H*W*H didn’t listen to your voice, nor turn his ear to you.

1:45 You returned and wept – and He didn’t respond to you.

1:46 So you stayed in Kadesh many days, according to the days that you remained.

1:46 So you stayed in Kadesh – It says that *the days which we walked* were thirty-eight years, and it follows that they stayed in Kadesh for nineteen years, and spent nineteen years on their journeys, which adds up to thirty-eight years. And Ben Ezra’s opinion is that the verse: *So you stayed in Kadesh for many days, according to the days that you remained*, relates to the spying of the land. And Rabbi Aharon, may Eden be his abode, claims that he [Ben Ezra] was wrong, for [if they stayed in Kadesh for that long] when did they have time to go on the rest of their journey then, and he thought that Ben Ezra’s opinion was that days meant years. But Ben Ezra was thinking of days literally, and he brought further corroboration from what God said, *but as for you turn*, and they had to fulfill God’s command, but lest we understand that they stayed there only a little while, he said, *so you stayed in Kadesh many days*. And I understand the kaf here [kayamim – according to the days], in the same way [as the kaf in Leviticus 10:19]: “=And such thing as these [= *ka-elleh*] have happened to me (Leviticus 10:19), and She spoke to him according to these words [*ka-devarim ha-elah*] (Genesis 39:17), and this means the actual days that they dwelt there [i.e., the kaf means ‘according to’, rather than ‘similar to’].

נכתוב ספר אלה הדברים בשם עושה אורים

1:1 אלה הדברים - כאשר היו ישראל עתידים לעבור את הירדן להחלק איש בנחלתו והיו צריכים התראה ואזהרה לשמור התורה כאשר בזמן נסוע מסיני להכנס בארץ, וכאשר אירעו להם ענינים ונמנעו מלהכנס, אז כון עתה לסדר גם אותם הענינים על כן החל במלת דברים - לכלול עניני המצות ודברי תוכחה. ויהיה טעם אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן - מה שאירע להם במדבר בערבה מול סוף כלל מה שעבר עליהם בנסעם מסיני עד בואם לקדש ברנע:

1:1 במדבר בערבה - כנזכר: בארץ ערבה ושוחה (ירמיהו ב ו):

1:1 ולבן ותפל ודי זהב - לא נזכרו במסעם גם לא נזכרו במקום אחר, ואולם אחר שאומר בין ובין אין הטעם שעברו באותם המקומות עצמם שנזכר בשמות אלו. ואין הרצון באמרו: במדבר בערבה, מה שהיו בעבר הירדן, כי בעבר הירדן אומר המאמר בצורה אחרת, כגון שנאמר: אלה העדות והחקים והמשפטים אשר דבר משה אל בני ישראל בצאתם מצרים בעבר הירדן בגיא מול בית פעור בארץ סיחון מלך האמורי (דברים ד מה), ולבן ופארן וחצרות אינם בעבר הירדן:

1:2 אחד עשר יום מחורב - יש שפירושוהו כי אחד עשר יום מסיני עד קדש ברנע והם גרמו לעצמם והלכו ארבעים שנה על כן אמר: ויהי בארבעים שנה, וזהו טעם אלה הדברים. וזה לא יתכן כי בשנה השנית באו בקדש ברנע ומשם נשתלחו המרגלים.

1:2 ואחרים אומרים כי אלו אחד עשר יום הם שלשה לדרך ושבעה למרים ויום אחד שבת והלא עשו שלשים יום בקברות התאווה.

1:2 ואחרים פירשו כי מהלך אחד עשר יום היה והלכו בשלשה ימים כדי למהרם כאשר נזכר: וישכון הענן במדבר פארן (במדבר י יב), והלא הכתוב מודיע שנתאחרו בדרך כאשר העירונו.

1:2 ויאות לומר כאשר הזכיר: במדבר בערבה - היה זה לבאר כי בגזרת השם עברו משם ולא הוליכם דרך הר שעיר שהיה מהלך אחד עשר יום שהיא דרך קרובה כאשר נאמר: פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי. וכתוב: ונסע מחורב ונלך את כל המדבר הגדול והנורא אשר ראיתם דרך הר האמורי, והואיל והם גרמו לעצמם שלא להכנס לארץ ואחרו זה ארבעים שנה הנה הם הוצרכו עוד אזהרה והתראה בשנת הארבעים עם הזכרת סבת אחורם, על כן: ויהי בארבעים שנה.

1:2 מדרך סברא אמרו חכמינו ע"ה כי בכלל חדש שבט נאמר הספר ובראש חדש אדר מת משה כאשר מת אהרן בראש חדש אב. ועל דרך דוחק ישבו ימי בכי אבל משה עד שעלו מן הירדן בעשור לחדש עם הימים הנאמרים ביהושע. ודעת בעלי הקבלה שבשבעה באדר מת משה אם בדרך סברא על פי עיון הכתוב יקשה הענין.

1:2 ויש אומרים ביום אחד בר"ח שבט דבר הספר ובו מת וראיתם: ויהי בעצם היום הזה (דברים לב מה), בעבור שלא יכלו לישב הימים הנזכרים, אם מת בראש חדש אדר כל שכן לפי דעת האומרים שבשבעה באדר. וזאת הדעת יותר רחוקה כי כתוב: ויתמו ימי בכי אבל משה (דברים לד ח), מיד כתוב: ויהושע בן נון מלא רוח חכמה (שם לד ט), וכתוב: ויהי אחרי מות משה ויאמר ה' אל יהושע (יהושע א א).

1:2 ויותר טוב לחשוב הימים למפרע מן והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש (שם ד יט), ואל אשר יוציאנו החשבון נתפוש אותו:

1:3 דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה' אותו אליהם - הם עניני המצות הואיל והאדם תכליתו להשלים חלקי הרכבתו במה שהיתה התכלית למציאותו, והשם ית' שמו בראותו כי האדם מהשלמת טבעו לא יזכה להשיג תכליתו השרה נבואתו במין האדם והזהירו פן יפן אל און, והאדם באולתו סלף דרכו וגורש מגן עדן בהמשך אחרי תאותיו. ועוד עיני השכל להבין המושכלות ונשאר להמשך אחרי המורגש בידיעת המדומים. וזה הכשלון הביא וכחשו לאל ממעל כאשר ראו כי העולם כמנהגו נוהג והיותו והפסדו נמשכים אחרי תנועות הפלכיות לא עבר שכלם למעלה מן הגלגל. וכשרצה השם לתת תקנה במין האדם מזה הכשלון כאשר זרח אור הגנוז אברהם אבינו ע"ה והופיע מציאותו ית' בחר לזרעו אחריו.

1:3 על כן בחר הש"י אומה מיוחדת הם זרע אברהם עבדו בני יעקב בחיריו הנקראים בשמו ככתוב: כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו (ישעיה מג ז). והוציאם מארץ מצרים על ידי אותות ונפלאות לתת להם ארץ חמדה נחלת צבי. צבאות גוים מפני המרי העצום שמרו ונתחילו כליה לקחת מוסר השכל פן יקרה להם למי שמרה והפליג בעול. והנחילם בסיני תורתו במעמד הנורא, ונתן להם מצות וחקים ומשפטים צדיקים לתקן ישובם ולהתמיד קיומם ונהל דעותיהם ביחוד מקום השכינה וקדוש זמנים בענינים מעשיים להתמיד ידיעת הנפלאות שהם מצורפים בהשגחה המופתית לקיום ידיעתו ית'. וכאשר היתה הכונה בנתינת התורה להתמיד ידיעת הנפלאות שהם תובעים לחדוש העולם להופיע מציאותו ית' שהוא התכלית אל החלק הנשאר אחרי האדם, וזהו העולם הבא, נהלם פן יקרה להם כפי שאירע למי שאמר: לא ידעתי את ה' (שמות ה ב). היות השגחתו בהם על צד המופת לא אחרי גזרת האמצעיים על פי סבובם להבין ולהאמין במציאותו ית' שהוא הנאמן המציאות וכל האמצעים הם כגרזן ביד החוצב בו. וידוע כי לולי עשיית הנפלאות שנעשו על ידי משה במצרים לא היתה מציאותו ית' נודעת בעולם, ואין הענין נראה כי עשיית הנפלאות שנעשו על ידי משה די להספיק בקיום ידיעתו כל ימי העולם, כי הנה ישראל עצמם בהמשך זמן מועט טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם כל שכן.

1:3 על כן היתה הכונה האלהית בעבור השגחה המופתית שלא תפסק כל ימי העולם להתמדת ידיעת מציאותו ית', על כן בחר את ישראל היות מיוחדים בהשגחה זו כל ימי העולם להמשך ידיעת מציאותו ית' ונהלם בכל עניני ליאוטים להחזיקם באמונתו ית' ואמונת תורתו להתמיד קיומם כי קיום העולם בקיום עם ה'. והורה להם שאם יחטאו ילקו ועוד בשובם יקבלו נחמה על ידי אותות ונפלאות ככתוב: כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז טז), ונאמר: וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך (דברים כח י). והבטיחם בהרחבת ידיעתו באמרו: כי מלאה הארץ דעה את ה' (ישעיהו יא ט), ונאמר: ולא ילמדו עוד איש את רעהו (ירמיה לא לד), ונמצא כי תכלית מציאות העולם השפל לכבוד השם הוא האדם על כן החל בראשית וחתם ישראל.

1:3 ואמנם כשנתנה התורה בהר סיני והורה להם מצות וחקים להתמיד ידיעת הנפלאות היה הרצון להתחזק ידיעתם בהיות הצווי עם המעשה. אבל כאשר אחרו ישראל במדבר ארבעים שנה ביאוש המעשה מסבת חטאם הוסיף משה לבאר התורה בשנת הארבעים בהכנסם לארץ על ידי יעוד גמול טוב וגמול רע באמרו: ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי לעשות כן בקרב הארץ (דברים ד ה), עם מה שהוסיף מצות לא נזכרו מקודם כמצות יבום, ושופטים ושוטרים, ומערכת מלחמה, ולוקחין וגרושין, וענין עגלה ערופה, וענין המלך אשר ימלוך, ותוספת מצות באהבת השם, ויתרון אזהרות הע"ז, ועניני דינים לכל ריב ולכל נגע. והנה רובי אלו המצות לא נאמרו מקודם, והעד: מצות לא יבוא עמוני ומואבי (שם כג ד).

1:3 והאומר כי נאמרו ולא נזכרו בעבור שלא נאמר בהם ויאמר וידבר, הנה כתוב: אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכרות את בני ישראל בערבות מואב (שם כח סט), והחמיר זאת הברית בעניני ברכות וקללות להשמר מלפרוץ גדר.

1:3 ואולם בפרשת אם בחוקתי העיר בשביל גלות בבל ובמשנה תורה העיר בזו הגלות אשר לא נתבאר קצה, אלא תלה גאולתם על ידי התשובה ובזה הבטיחם בבוא קץ הגלות לעת תמוט רגל שונאי ישראל, וכתוב: ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך (שם לו ו), וכתוב: עד ה' אלהיך ושמעת בקולו (שם ד ל). ואז יהיו ישראל נושעים תשועת עולמים, ונאמר: כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאם ה' כן יעמוד זרעכם ושמכם (ישעיהו סו כב), כי תכלית המכוונת במציאות העולם השפל הוא האדם:

1:4 אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי - כי לא נודע זמן מלחמת אלו המלכים:

1:5 בעבר הירדן – באר המקום לאמונת הדברים:

1:5 הואיל משה באר – כמו חמק עבר (שה"ש ה ו). אחרי שאמר: הואיל משה באר לשוא טורחים האומרים תורה שבעל פה כי כבר באר אותה הנה. נראה שהתחלת זאת התורה מן פרק ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים (דברים ד א):

1:6 ה' אלהינו דבר אלינו בחורב - החל לבאר הסבה אשר היו מצטרפים מצוה ואזהרה בעבור הכנסם לארץ, ומה גרם להם לתקן שרי אלפים ושרי מאות, ומפני איזה ענין נמנעו ונמשך הזמן עד שנת הארבעים עד שהצרכו בבאור התורה, בעבור הגזרה שנגזרה למשה ע"ה כאשר נרמז בפרשת ואתחנן:

1:6 רב לכם שבת בהר הזה- הוא הר סיני:

1:7 פנו וסעו לכם ובואו הר האמורי- הטעם אל הר:

1:7 ואל כל שכניו - שאר בני כנען, הורה ארבע הפאות כי צריך לקיים את בריתו ומה שהבטיח לאבות במאמר שיזכו בה הבנים בלקיחה:

1:8 אשר נשבע ה' - כמו ואת שמואל (שמואל א יב יא):

1:9 ואומר אליכם בעת ההיא - בעבור שהייתם עתידים להכנס לארץ להחלק איש בנחלתו, לא אוכל לבדי שאת אתכם:

1:10 ה' אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב - ענין רבוי ומעלה והתנשאות:

1:11 ה' אלהי אבותיכם - החל לברכם:

1:11 יוסף עליכם ככס אלף פעמים - בעבור היותו סך חשבון:

1:11 כאשר דבר לכם - אם יוכל איש למנות את הכוכבים גם זרעך ימנה (בראשית יג טז):

1:12 איכה אשא לבדי טרחכם - הוא אמרו: כי יבוא אלי העם לדרוש אלהים (שמות יח טו):

1:12 ומשאכם - והודעתי את חוקי האלהים (שם ושם טז):

1:12 וריבכם - כי יהיה להם דבר בא אלי (שם ושם):

1:13 הבו לכם - נתחלפה התנועה בעבור שהה"א מאותיות הגרון:

1:13 אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם - כבר קדם לנו הבאור בפרשת וישמע יתרו איך ישוּו שלשה התארים עם מה שאמר יתרו יראי אלהים אנשי אמת שונאי בצע (שם ושם כא). ויתכן שהטעם באמור: חכמים ונבונים וידועים כדרך בחכמה ובתבונה ובדעת (שם לא ג). ויהיה וידועים תאר, והטעם חכמים בהשגת התולדת, ונבונים בעשות ההקש, וידועים בידיעת ההקדמות שהם קרובות אל המורגש:

1:15 ואקה את ראשי שבטכם - כנראה שאלה המדות נמצאו בראשיהם:

1:15 אנשים חכמים וידועים - הניח הנבונים בעבור שבנין ההקש מה שיהיה מהקש המופתי אפשר שיצדק במופת הסברא, ואולם מה שיצדק במופת הסברא לא יצדק בהקש המופתי, ולמעוט המצא לדעת אלו הענינים כדרכם על כן קצרום:

1:15 שרי אלפים - נתבאר בו הרצון שאין הטעם בכל אלף שר. אמנם בעבור שעניני הדין למינים רבים, מהם דיני נפשות, ומהם דיני מומים, ומהם דיני מלקות, ומהם דיני ממונות, כפי חמר הדין היו מתמנים שופטים הדין בין איש ובין אחיו ובין גרו:

1:16 שמוע - מקור:

1:16 בין אחיכם - בעבור התחבר שני העצמים בשם אחד הספיק בבין אחד, ועוד אמר: בין איש ובין אחיו, בעבור שיאמר: ובין גרו:

1:17 לא תכירו פנים במשפט - כענין ודל לא תהדר בריבו (שם כג ג):

1:17 כקטן כגדול תשמעון - כדין כל שני כפי"ן:

1:17 כי המשפט לאלהים הוא - כענין כי לה' ועמכם בדבר המשפט (ד"ה ב יט ו):

1:18 ואצוה אתכם בעת ההוא - כאשר העירותי בפרשת וישמע יתרו בעצת יתרו העיר מה היתה העלה והורה להם באור התורה:

1:19 ונסע מחורב - כנראה שסמוך לנסיעתם היה תקון השופטים ואז היתה ביאת יתרו:

1:19 ונלך את כל המדבר דרך הר האמורי - ולא דרך הר שעיר אלא הולכים דרך קרובה וזהו כאשר צוה ה' אלהינו, אותנו, ואין טענה מן ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה, כי כתוב: וירדפו אתכם וסמוכים היו:

1:21 עלה רש כאשר דבר לך - ובואו הר האמורי:

1:21 ואל תחת - נפעל מפעלי הכפל, והשוכן תמורת הדגש להוציא נו"ן הנפעל:

1:22 ותקרבוני אלי כלכם - החל לבאר סבת עכובם ואמר: כלכם - כי העצה היתה הגונה שכן אמרו הדרך אשר נעלה בה על כן וייטב בעיני הדבר:

1:22 ויחפרו - לשון עיון:

1:23 ואקח מכם - בזו העצה:

1:23 שנים עשר - איש אחד איש אחד מכל שבט כדי להאמין בו אנשי שבטו:

1:24 ויפנו ויעלו ההרה - כבר בארנו דרך עלייתם:

1:24 ויבואו עד נחל אשכול - כדרך באנו אל אחיך אל עשו (בראשית לב ז):

1:24 עד נחל אשכול - כמו וירדוף עד דן (שם יד יד):

1:24 וירגלו אותה - שהלכו ברגליהם לארכה ולרחבה:

1:26 ותמרו את פי ה' אלהיכם - במאמר החל רש (דברים ב כד), ואמרתם לא נעלה (במדבר טז יב) :

1:27 ותרגונו - ענינו הרגון, וזהו טעם בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים. והוציאו בלשון נפעל מפני שהתמידו בו וזהו באהליכם:

1:28 המסו - מבנין הפעיל מפעלי הכפל כדרך וימס לבב העם ויהי למים (יהושע ז ה):

1:28 עם גדול - ברבוי:

1:28 ורם - בקומה:

1:28 ערים גדולות ובצורות - שהן חזקות נמנעות להלכד:

1:28 וגם בני ענקים - יתר על זה כאמרם: ושם ראינו את הנפילים (במדבר יג לג), שיפול לב רואיהם:

1:29-1:30 ואומר אליכם לא תערצון ולא תיראון מהם. ה' אלהיכם ההולך לפניכם - הטעם כאשר על דרך פלא עשה מה שעשה המצרים והספיק לך במדבר עד בואכם עד המקום הזה, כן יש לו כח להלחם עם שבעת עממים :

1:32 ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' - ואם יש לכם לומר כי מעתה יסיר מכם פנים, הגה כעת הזאת מנחה לכם בדרך שאתם הולכים בעמוד ענן יומם ובעמוד אש לילה, וכי לחנם מנחה לכם הדרך שאתם הולכים :

1:33 לראותכם - בנין הפעיל:

1:33 לחנותכם - מבנין הקל:

1:27 לתת אתכם ביד האמורי - ובמה ישתבח השם וכי בעם חלוש וערים פרוצות לרשת אותם. והואיל ואינכם בוטחים בכח השם אלא אתם אומרים נתנה ראש על כן בשמעו את דבריכם ויקצוף וישבע לאמר אם יראה הדור הרע הזה, הואיל ואלו הפלאים שאני עושה תכליתם ליחד את שמי להיות לדורות הבאים על צד הליאוט, והם כהיום עצמם הרואים כהיום בועטים וסרים מאמונת השם על כן חייבים בעונש:

1:35 אם יראה איש - שלא יזכו בטובה שהתרעמו עליה:

1:36 זולתי כלב - איננו כמו בלתי שוה ביו"ד ובלא יו"ד:

1:37 גם בי התאנף - לא לענין קלקלת המרגלים, אלא בעבור שאמר ענין כלב והיה רוצה לומר גם כן ענין יהושע איך נוצל מן הגזרה, ואיך מנהו השם תחת משה על כן אמר: גם בי התאנף בגללכם:

1:39 אשר לא ידעו - על דרך הפלגה דבר הכתוב על הרוב :

1:40 ואתם פנו - לאחור ולא לפנים:

1:41 אנחנו נעלה - שלא שמעתם בקול השם:

1:41 ותהינו - שאמרתם: הננו ועלינו (במדבר יד מ), הפך שאמרתם: אנה אנחנו עולים:

1:42 ויאמר ה' אלי לא תעלו - הוסיף אזהרה אחר אזהרה שנראה להם שמאמר הראשון על דרך גזום:

1:43 ותמרו את פי ה' ותזידו - הוסיפו מרי על מרים:

1:44 ויצא האמורי היושב בהר ההוא - כי יש אמורי אחד:

1:44 כאשר תעשינה הדבורים - בעבור שקרבתם אצל גבולם כמו הדבורים כשאדם מגיע אצל כוורת שלהם מיד מכים אותו:

1:44 ויכתו - נתבאר דקדוקו במלת ויכתום:

1:44 עד חרמה - שם מקום כמו עד נחל אשכול (שם יג כג):

1:45 ותשובו ותבכו - ולא נענה לכם:

1:45 ותשובו בקדש - כתוב: והימים אשר הלכנו והם שלשים ושמונה שנה, נמצא שישבו בקדש תשע עשרה שנים, ותשע עשרה שנים בכל המסעות שהם שלשים ושמונה שנה. ודעת בן עזרא: ותשובו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם - ברגול הארץ. וטען ר' אהרן נ"ע שטעה כי מתי הלכו שאר המסעות נראה לו שדעת בן עזרא שנים. ואולם דעת בן עזרא ימים ממש ונעזר כי השם אמר: ואתם פנו לכם, והיה להם לעשות גזרת השם, ואולם אם אחרו שם זמן מועט על כן אמר: ותשובו בקדש ימים רבים. ונראה לי לומר שכף זה כמו ותקראנה אותי כאלה (ויקרא י ט), ותדבר אליו כדברים האלה, ר"ל הימים אשר ישבו: